

שתי משניות ליום משנה שלמה

יו"ל ע"י משנה שלמה

העמותה להנחלת אהבת התורה
ואהבת ישראל (ע"ר)

מס' עמותה: 580553329

משנה שלמה עמותה
להנחלת אהבת התורה
ואהבת ישראל (ע"ר)

טל': 052-5802345 מייל: mishna.shlema@gmail.com
כתובת: עין שמש 23 גני תקווה 55900

פרויקט שתי משניות ליום - לעילוי נשמת
הרה"ק רבי אברהם מתתיהו ב"ר מנחם נחום זצוק"ל כ"ק האדמו"ר מסטפנשט
הרה"ק רבי חיים זאנוויל ב"ר משה זצוק"ל כ"ק אדמו"ר מריבניץ

"תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר: "הליכות עולם לו"
אל תיקרי הליכות אלא הלכות". - רש"י: הלכות - משנה וברייתא, הלכה למשה מסיני.

הלימוד היומי לעילוי נשמת

הרה"ק הר"ר אלימלך ב"ר אליעזר ליפמן זצ"ל
הגה"ק רבי גרשון בהג"ר אפרים מקיטוב זצ"ל

הקדמה למסכת

תבואה שלא הופרשו ממנה תרומות ומעשרות נקראת 'טבל', ואסורה היא באכילה, בין לישראל ובין לכהנים, שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ירימו לה'" (ויקרא כב, טו), ולפי הפירוש המקובל המדובר בפסוק על אכילת טבל, כלומר שלא ינהגו מנהג חולין במה שעדיין לא הורמו ממנו הקודשים שעתידים לתרום לה', וכל האוכל טבל חייב מיתה בידי שמים.

וזוהו סדר הפרשת תרומות ומעשרות:

א. תחילה מפרישים מן התבואה תרומה לכהנים, כמו שנאמר: "ראשית דגנך תירושך ויצהרך תתן לו" (דברים יח, ד). תרומה זו נקראת 'תרומה גדולה', ואין לה שיעור מן התורה, ואפילו חיטה אחת פוטרת את כל הכרי (כל ערימת התבואה נקראת 'כרי'), אבל חכמים נתנו בה שיעור 'עין בינונית' – אחד מחמישים, וסמכו שיעור זה על לשון 'תרומה', היינו תרי מאה (2%). 'עיו טובה' – אחד מארבעים. 'עין רעה' – אחד משישים. התרומה מותרת לאכילה רק לכהנים, שנאמר: "וכל זר לא יאכל קודש" (ויקרא כב, י), והפירוש המקובל הוא שקודש האמור בפסוק היינו תרומה, וזר האוכל תרומה חייב מיתה בידי שמים.

ב. לאחר שהופרשה 'תרומה גדולה', מפרישים מהתבואה שנשארה מעשר (1/10) ללוויים, ועל זה נאמר: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה'... נתתי ללוויים לנחלה" (במדבר כב, כד), ועוד נאמר: "ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל" (שם, שם, כא). מעשר זה נקרא 'מעשר ראשון', והוא מותר לאכילה גם לישראל (לאחר שניתן ללוי, והלוי מכבד את ישראל באכילה). הלוויים חייבים אף הם להפריש ממעשר ראשון הניתן להם את החלק העשירי לכהנים, והוא נקרא 'תרומת מעשר' כמו שנאמר: "ואל הלוויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם, והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר – ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן" (שם, שם, כו – כח). תרומת מעשר דינה כתרומה גדולה ומותרת היא באכילה רק לכהנים, ולא לזרים (לוויים וישראל).

ג. לאחר שהפרישו הבעלים מעשר ראשון, חייבים הם להפריש ממה שנשאר 'מעשר שני', שאותו צריכים הבעלים להעלות לירושלים, ואוכלים אותו שם, או שפודים אותו בכסף, ומעלים את הכסף לירושלים, ושם קונים בכסף זה צרכי מאכל, ועל זה נאמר: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך... ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר".

ד. סדר הפרשת תרומות ומעשרות זו נוהג בשנה הראשונה, השניה, הרביעית, והחמישית, לשנות מחזור השמיטה, אבל בשנה השלישית והשישית, מפרישים 'מעשר עני' במקום 'מעשר שני'. ועליו נאמר: "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך. ובא הלוי... והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו" (שם, שם, כח).

לאחר שמפרישים מן התבואה את התרומות והמעשרות כמו שהסברנו לעיל, נקראת התבואה 'חולין מתוקנים'.

אולם רבים מעמי הארץ היו מקילים על עצמם ולא היו מפרישים מתבואתם ומפירותיהם אלא תרומה גדולה בלבד, לפי שעונשה מיתה. ומכאן שלתבואה של עמי הארץ קראו 'דמאי', כלומר תבואה שהיא ספק מעושרת, ספק אינה מעושרת.

יש מבארים ש'דמאי' הוא מלשון דא מאי? (זה מהו) מעושר או אינו מעושר?

לעילוי נשמת

מורי ורבי הרה"ק יצחק יגן ב"ר יעקב ורחל זצוק"ל
מור"ר אבי דוד שלום ב"ר שלמה דב וברכה שיפמן ע"ה
הרבנית פערייל דבורה ע"ה בת הרב ישראל צבי יאיר
מרת חיה רויזא בת מוה"ר נטע צבי שלאינגר ע"ה

לקבלת המשנה היומית למייל או לוצאפ ולהנצחות

ניתן לשלוח מייל לכתובת: mishna.shlema@gmail.com

או לשלוח הודעה לנייד: 052-5802345 או: 053-4287288

ובמסכת סוטה (מח, ע"א) מסופר על יוחנן כהן גדול כך: "אף הוא ביטל את הוידיי וגזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד ומעשר ראשון, ומעשר שני מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין, אמר להם בני בואו ואומר לכם כשם שתרומה גדולה יש בה עוון מיתה, כך תרומת מעשר וטבל יש בהן עוון מיתה, עמד והתקין להם: הלוקח פירות מעם הארץ מפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני, מעשר ראשון מפריש ממנה תרומת מעשר, ונותנה לכהן, ומעשר שני עולה ואוכלו בירושלים, מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה".

תקנה זו שתיקן יוחנן כהן גדול נקראת 'תקנת דמאי', ולפיה כל הלוקח תבואה או פירות מעם הארץ, הרי הם דמאי וחייב לעשרם מספק, ביחוד תרומת מעשר מפני חיוב המיתה שבה, ומעשר שני שלא לאוכלו מחוץ לירושלים.

משנה א'

לאחר שלמדנו בהקדמה למסכת שהלוקח תבואה ופירות מעם הארץ חייב לעשרם מדין 'דמאי', עתה משנתנו מונה סוגי פירות שהקלו בהם חכמים לעניין דמאי, כלומר שהלוקח פירות אלו מעם הארץ, אינו חייב לעשרם. ונחלקו האמורים בירושלמי בטעם הדבר, אחד סובר שהטעם הוא משום שפירות אלו אינם חשובים ולכן אין עמי הארץ חשודים עליהם שלא להפריש מעשרותיהם, ואחד סובר משום שרוב הפירות הללו באים מן ההפקר, והפקר פטור ממעשרות. והרב מברטנורא מפרש: שאמנם הטעם הוא משום שפירות אלו אינם חשובים ורובם הפקר ואינם נשמרים, והקלו בהם חכמים רק לעניין 'דמאי', שכן יש בהם שתי ספקות, ספק ראשון – ספק באים מן ההפקר, והפקר פטור מן המעשרות, ספק שני – שאפילו אם לא באים מן ההפקר, אלא ממקום שמור, יש ספק שמא הופרשו מהם תרומות ומעשרות.

רבינו עובדיה מברטנורא

הקלן שבדמאי – שהקלו חכמים על הפירות הללו הנוכחים במתניתין שלא לעשרן דמאי, לפי שחוקתן באים מן ההפקר משום דלא חשיבי, ואית בהו תרי ספיקי: ספק באים מן ההפקר ופטורים מן המעשר, ואפילו אם תמצא לומר שבאים מן השמור וחייבים במעשר, שמא נתעשרו. ודמאי הם התבואה והפירות הנלקחים מעמי הארץ שהם חשודים על המעשרות. והחבר הלוקח פירות מעמי הארץ צריך להפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני בלבד, אם היא שנת מעשר שני, אבל תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה לפי שהיא במיתה, ואין לה שיעור, שחיסה אחת פוטרת כל הכרי, והכל נוהרים בה. ומעשר ראשון ומעשר עני אין צריך להוציא מן הדמאי אע"פ שעמי הארץ חשודים עליהם, לפי שיכול בעל הפירות לומר ללוי או לעני הבאים ליטול המעשרות הבא ראה שאין פירות הללו מעושרים וטול, דק"ל בכל דוכתא המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי, שהאוכל טבל שלא הורמו ממנו מתנות כהונה חייב מיתה, ומשום אסורא מפרישין לה לתרומת מעשר. ומעשר שני נמי כדי שלא לאכלו בטומאה או שלא לאכלו חוץ לירושלים.

הקלן שבדמאי הפירות שהמשנה תמנה הקלו בהם חכמים לעניין דמאי, שהלוקח אותם מעם הארץ פטור מלעשרם, מהטעמים שהזכרנו בהקדמה למשנה: **השיתין** התאנים הראשונות היוצאות מתחת העלים, שאינן מתבשלות יפה והם נושרות מן העץ כשהן בוסר, **והרימין** פרי עץ הסנה, **והעזרדין** ויש גורסים: 'והעזרדין' שהוא שיח בר ממשפחת הוורדניים, שפרחיו לבנים ופירותיו דומים לתפוחים קטנים, **ובנות שוח** סוג של תאנים גרועות, **ובנות שקמה** פרי עץ השקמה, **ונובלות התמרה** התמרים הנושרות מהעץ קודם בישולן, **והגפנין** מין ענבים שאינם מתבשלים יפה, ויש מפרשים מין ירק ריחני הדומה לשבת, **והנצפה** פרי הצלף

וביהודה בארץ יהודה: **האוג** שהוא סוג של עץ נמוך, שפרחיו ירקרקים, ויש בו חומרים המשמשים לעיבוד עורות, ופירותיו הם אדומים, ואינם נחשבים בארץ יהודה, **והחמץ** **שביהודה** שלא היה עשוי מיין שהחמץ, אלא מתמד שהחמץ. 'תמדי' הוא משקה הנעשה מחרצנים וזגים של ענבים שהשרו אותם במים, ולכן גם הוא לא היה חשוב ביהודה (עיין ברב מברטנורא שמסביר מדוע ביהודה החומץ לא היה מיין), **והכספר** היינו 'הגדי' שבתורה, כמו שנאמר "כזרע גד". **רבי יהודה אומר: פל השיתין פטורין** מדין דמאי, והלוקח אותם מעם הארץ פטור מלעשרם, **חוץ משל דופרה** שהיא סוג של תאנה שנותנת פירות פעמיים בשנה, באביב ובקיץ, ואף השיתין שלה הן תאנים טובות, **פל הרימין פטורין** מדין דמאי, **חוץ מרימי שקמונה** היינו הרימים הגדלים בשקמונה, **פל בנות שקמה פטורות** מדין דמאי, **חוץ מן המסטפות** בנות שקמה מוסטפות, ששוהות על העץ עד שמתבקעות. המשותף לכל הפירות שהזכרו בסיפא הוא: שכל הפירות הללו הם פירות חשובים וחזקתם שאינם באים מן ההפקר, לפיכך חייבים הם במעשרות משום דמאי. ואין הלכה כרבי יהודה.

המשך ברטנורא משנה א

השיתין – תאנים מדבריות.
הרימין – פי' הערוך פולצרא"קי בלע"ז.
ועזרדין – בערבי זערו"ד ובלע"ז סורבי"ש.

ובנות שוח – תאנים לבנות המתגדלות משלש שנים לשלש שנים, ומתגדלים ביערים.

ובנות שקמה – תאנה המורכבת בערמון.

ונבלות תמרה – תמרים שאינם מתבשלים באילן ותולשין אותן ומניחים אותם זה על זה עד שיתבשלו. ויש אומרים: נובלות תמרה תמרים שהפילתן הרוח קודם בשולן.

גופנים – ענבים שמניחים אותן בגפן בסוף הבציר ובקושי מתבשלים.

הנצפה – צלף שקורין קאיפר"י בלע"ז.

האוג – פרי אדום שקורין לו בלע"ז קורניאול"י. ורמב"ם אומר שהוא אילן שעושה כמין אשכולות אדומות אדומות וקורין לו בערבי סומא"ק. ולא היה זה הפרי חשוב ביהודה.

והחומץ – בתחילה לא היה היין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאים ממנו נסכים וכל החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן התמד לפיכך החומץ שביהודה פטור. אבל לאחר שבטלו נסכים והחומץ בא מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר מקומות.

והכוסבר – "כורע גד" (שמות טז) תרגום ירושלמי "כוסבר". בוליאנדר"ו בלע"ז.

דיזפא – שטוען פירותיו שני פעמים בשנה. דיו בלשון יוון שנים.

שקמונה – שם מקום.

המוסטפוס – שנתבשלו באילן עד שנתבקעו מאליהן. שכל אלו חשובים הן וחוקתן שאין באין מן ההפקר. ואין הלכה כרבי יהודה.

משנה ב'

להבנת המשנה נקדים כמה דינים:

א. הפודה מעשר שני שלו, כדי להעלות את כסף הפדיון לירושלים, הרי הוא צריך להוסיף חומש על הקרן, היינו חומש מבחוץ שהוא רבע מסכום הקרן, ונקרא 'חומש' לפי שהוא החלק החמישי מהקרן והחומש יחד, ומכאן הביטוי 'חומש מבחוץ', לדוגמא שאם המעשר שני היה שווה ארבעה סלעים, הוא נותן חמישה סלעים, כמו שנאמר: "ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו" (ויקרא כז, לא).

ב. בסוף כל שלוש שנים, היינו בשנה הרביעית ובשנה השביעית לשנות השמיטה, בערב פסח, חייב אדם לבער מרשותו את כל התרומות והמעשרות שהשהה אצלו במשך שלושת השנים, אם יש לו תרומה ותרומות מעשר – נותנם לכהן, מעשר ראשון – נותן ללוי, מעשר עני – נותנו לעניים. ברם אם נשארו בידו פירות מעשר שני, הרי הוא חייב לבערם מן העולם, ומשליכם לים או שורפם, כמו שנאמר: "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך" ועוד נאמר: "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית... ואמרת לפני ה' אלוהיך בערתי הקודש מן הבית וגו'", ודרשו 'בערתי הקודש – זה מעשר שני'.

ג. מי שמת לו אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהם, אזי כל זמן שהמת מוטל לפניו וכן לאחר קבורתו, עד סוף אותו יום שבו קברו את המת, הוא נקרא 'אונן', ואסור לו לאכול מעשר שני, שנאמר בפרשת וידוי המעשרות: "לא אכלתי באוני ממנו" (דברים יד, יד), והפירוש הוא: לא אכלתי מן המעשר שני בהיותי אונן, ומכאן שמעשר שני אסור באכילה לאונן.

ד. פירות מעשר שני שנכנסו לירושלים, אסור להוציאם משם, לפי שכבר קלטו אותם 'מחיצות העיר'. וכן פירות טבל שעברו בתוך ירושלים ואח"כ הפרישו מהם מעשר שני מחוץ לירושלים, שוב אין רשאים לפדותו, אלא חייבים להחזירו ולאוכלו בירושלים, שהואיל והמעשר השני היה כבר בתוך פירות הטבל (כשעבר הטבל בירושלים), קלטהו מחיצות ירושלים.

ה. פירות מעשר שני אסור לאבד מהם אפילו כמות קטנה בדרכים, וחייבים להעלות את כולו בשלמות, או את כל דמי פדיונו לירושלים.

ו. אין נותנים מפירות מעשר שני לעם הארץ, על מנת שיאכלם בירושלים, לפי שמצווה לאכלם בטהרה, וחוששים שמא עם הארץ יאכלם בטומאה.

ז. מעות שפדו בהן פירות מעשר שני, אין מחללים אותן שוב על מעות אחרות, בין מעות עשויות כסף על מטבעות כסף אחרים, ובין מטבעות נחושת למטבעות נחושת אחרים, בין של כסף על נחושת ובין נחושת על של כסף. ברם מי שעבר וחיללם הרי אלו מחוללים, כלומר שהמעות הראשונות נעשו חולין, וקדושת המעשר עוברת על המטבעות השניים.

ח. אין מחללים מעות מעשר שני (היינו כסף פדיון מעשר שני) על פירות שנמצאים מחוץ לירושלים, ומי שעבר וחילל, חייב להעלות את הפירות לירושלים ולאכלם שם.

כל הדינים שמנינו כאן אינם נוהגים במעשר שני של דמאי כפי שיבואר במשנתנו.

רבינו עובדיה מברטנורא

הדמאי אין לו חומש – הפודה מעשר שני של דמאי אינו נותן את החומש, משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם. הלכך קרן דמעבב בדאורייתא איתא בדרבנן, חומש דלא מעבב בדאורייתא יאכל.

ואין לו ביעור – בסוף שלש שנים שחייב לבער כל מעשרותיו כדכתיב (דברים כו) "בערתה הקדש מן הבית", ולא תקנוהו רבנן בדמאי. **ונאכל לאונן** – דמעשר שני של ודאי אסור לאונן כדכתיב (שם) "לא אכלתי באוני ממנו", ומעשר שני של דמאי לא גזור בו.

ונכנס לירושלים ויצא – נפדה ונאכל חוץ לירושלים, מה שאין כן בודאי שהמחיצות קולטות ואין יכולין לפדותו ולהוציאו חוץ לחומה לאחר שנכנס, ובדמאי לא גזור.

ומאבדים מעוטו בדרכים – אם היה מעשר שני של דמאי בדרכים במקום גדודי חיה ולטטים, אפילו היה דבר מועט ויכול להביאו בלא טורח ובלא הפסד אינו חושש לו ומניח אותו ליאבד בדרך במקום שהוא שם. ורמב"ם פירש שאם בשעה שמוליך מעשר שני שלדמאי בירושלים נאבד ממנו מעט בדרך אינו חושש לו, מה שאין כן בודאי, שצריך שיעלהו כולו או דמיו ולא יפסד ממנו כלום בדרכים.

ונותנים אותו לעם הארץ – לאכלו בירושלים, ואע"פ שהוא חשוד לאכלו בטומאה. מה שאין כן בודאי, שאין מוסרים אותו לעם הארץ, לפי שאינו נוהר לאכלו בטוהרה.

ויאכל כנגדו – כנגד מה שנתן לעם הארץ לוקח מנכסיו ואוכל בטוהרה מעשר בירושלים.

ומחללים אותו כסף על כסף, אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא צריך לו, יכול לחללו על כסף חולין, מה שאין כן בודאי, שאין מחללין כסף על כסף אלא בסלעים של שני מלכים שיכול לחלל זה על זה אם השני חריף. אבל של מלך אחד לא, דלאו דרך חלול הוא, ובדמאי שרי.

כסף על נחושת – אפילו שלא מדוחק, אבל של ודאי מדוחק אין, שלא מדוחק לא.

ויחזור ויפדה את הפירות – גרסינן, ולא גרסינן ובלבד שיחזור ויפדה. והכי קאמר: ויכול לחזור ולפדות את הפירות אם ירצה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אינו יכול לחזור ולפדותם אלא מעלה הפירות לירושלים. והלכה כחכמים.

הדמאי מעשר שני של דמאי **אין לו חמ"ש**, אין הבעלים צריכים להוסיף חומש על הקרן, כשהם פודים אותו, כדי להעלות את דמיו לירושלים, לפי שרוב עמי הארץ מעשרים הם, ולא הורש אלא מספק, לפיכך 'הקרן' שמעבב במעשר שני של טבל וודאי שהוא מן התורה, ומעבב גם במעשר שני של דמאי שהוא מדרבנן, אבל חומש במעשר שני של טבל וודאי אינו מעבב, שכן אם הבעלים נתנו את הקרן ולא נתנו את החומש, הפירות מחוללים, וניתן לאכלם בתורת חולין, במעשר שני של דמאי שהוא מדרבנן, אף לכתחילה אין חייבים בו, **ואין לו ביעור** אין חייבים לבער מעשר שני של דמאי בזמן ביעור המעשרות (כפי שביארנו בהקדמה למשנה), לפי שחכמים פטרוהו מדין ביעור, **ונאכל לאונן** מעשר שני של דמאי מותר באכילה לאונן, שלא גזרו חכמים על דמאי לגבי אונן, **ונכנס לירושלים ויצא** מעשר שני של דמאי, אע"פ שנכנס לירושלים, מותר להוציאו משם ולפדותו חוץ לירושלים, **ומאבדין את מעוטו בדרכים** ומותר לאבד מיעוט (חלק קטן) ממעשר שני של דמאי בדרכים, בירושלמי מבואר 'שמיעוט' הכוונה לכמות של גרוגרת. והרב מברטנורא מפרש שכוונת המשנה ללמד שמי שיש לו כמות קטנה של מעשר שני של דמאי, מותר לו לאבדו מפני טורח הדרכים להעלותו לירושלים, מה שאין כן במעשר שני של טבל וודאי שחייבים להעלותו לירושלים, **ונותנו לעם הארץ** לאוכלו בירושלים, אע"פ שיש לחשוש שמא יאכלנו בטומאה **ויאכל כנגדו** כנגד מה שנתן לעם הארץ יקח בעל הבית מפירות אחרים שלו ויאכלם בטוהרה מעשר בירושלים, **ומחללים אותו כסף על כסף** אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא זקוק לו, מותר לחללו על כסף חולין שיש לו במקום אחר, הכסף הראשון יוצא לחולין, וקדושת המעשר חלה על הכסף השני. וכן מחללים מטבעות **נחשת על מטבעות נחשת** אחרים, וכן גם מותר לחלל מטבעות **כסף על מטבעות נחשת ונחשת על הפירות** ואת מעות הנחושת יכול הוא לחלל על הפירות, **ובלבד שיחזור ויפדה את הפירות** כלומר שמותר לו לחזור ולפדות את הפירות על המעות, ובלבד שיהא בדעתו בשעה שמחלל את המעות על הפירות לחזור ולפדות את הפירות. אבל אם בשעה שחילל את המעות על הפירות היה בדעתו להעלות את הפירות לירושלים, שוב אינו רשאי לחזור ולפדותם בכסף, אלא חייב להעלות את הפירות לירושלים **דברי רבי מאיר** שמקל במעשר שני של דמאי, והוא סובר שמותר לחלל מעותיו על מעות אחרות. וכן מעות על פירות, ואח"כ לחזור ולפדות את הפירות. **וחכמים אומרים: יעלו הפירות ויאכלו בירושלים** אף במעשר שני של דמאי, לאחר שחילל מעות על הפירות, אינו רשאי לחזור ולפדות את הפירות, אפילו אם היה בדעתו מלכתחילה לחזור ולפדותם, אלא חייב להעלותם לירושלים.

[להצטרפות לקבוצת 2 משניות ליום לחץ](#)

[אתר ללימוד משניות ואמירת תהילים לפי שם הנפטר/ת \(קריאה/שמיעה\)](#)